

**Антоніми
(повторення і поглиблення).
Роль антонімів у мовленні.
Антоніми в прислів'ях і
приказках. Словник
антонімів.**

Пригадай!

Що вивчає
лексикологія?

Які слова
називаються
однозначними і
багатозначними?

Які слова
називаються
синонімами?

Що таке
синонімічний ряд?

Пригадайте, як називаються слова із протилежним значенням. Знайдіть такі слова у вірші.

Два брати жили на світі,
Був один з них працьовитий,
А другий — ледачий дуже.
Слухай казку про них, друже.
Той хоробрий і правдивий,
Той брехливий, полохливий,
Той розумний, той дурний,
Той великий, той малий.
День і ніч брати сварились
І ніколи не мирились.
Все, що перший будував,
Другий миттю руйнував.
Кожен рать повів свою,
Стрілись вороги в бою.

Із високим стрівсь низький,
На товстого йшов худий,
Стрів білявого чорнявий,
Огрядного — худорлявий,
На сумного йшов веселий,
На тендітного — дебелий.
Ця кривавая війна —
Нині сива давнина.
Хоч брати вже й помирились,
Після них слова лишились,
Дуже горді, незалежні,
Абсолютно протилежні.
В мові ці слова живуть,
Їх антонімами звуть.

Попрацюємо з підручником!

Ознаки антонімів

Антоніми – це слова з протилежним лексичним значенням.

Антоніми завжди виступають парами і є словами тієї самої частини мови. **НАПРИКЛАД:** *чорний – білий, день – ніч, угорі – унизу, іти – стояти.*

Багатозначне слово може мати кілька антонімічних пар.

ПОРІВНЯЙМО:

- ✓ *тихий* (який здійснюється повільно) – *швидкий*;
- ✓ *тихий* (який звучить слабо) – *голосний*;
- ✓ *тихий* (без хвилювання) – *тривожний*.

Є спеціальні словники антонімів.

Роль у мовленні

Антоніми допомагають:

- чітко розрізнити поняття
- висловити протилежні думки
- яскраво й образно показати різні явища

Зверніть увагу!

Слова типу *старий – нестарий* не є антонімами, бо перше слово стверджує наявність ознаки, а друге – просто її заперечує. Але слова *воля – неволя*, *друг – недруг* є антонімами, бо в цих випадках префікс *не-* формує слово з новим лексичним значенням.

Багатозначні слова можуть мати кілька пар антонімів.

Бідний (убогий, нужденний) – багатий: бідний чоловік – багатий чоловік.

Бідний (нещасний) – радісний, задоволений: бідна дитина – весела (радісна) дитина.

Бідний (недостатній) – насичений, збагачений: бідна уява – насичена уява.

**Підберіть запитання для
однокласників до прочитаного
матеріалу підручника**

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

До поданих слів доберіть антоніми

Пасивний –
день –
голосно –
песиміст –
вчений –
колективний –
багато –

ТИХО

неук

ОПТИМІСТ

ніч

актив мало

індивідуальний

Вставити слова-антоніми.

1. Жать ... душно, а ... комарі
кусаються.

2. Згода ..., а незгода

3 ... пушить, а ... сушить.

4. ... земля, та ... хліб
родить.

білий

добро

удень

будує

чорний

лихо

уночі

руйнує

Підібрати синоніми і антоніми

Слово	Синонім	Антонім
Говорити	Казати	Мовчати
Малий		
Злий		
Хоробрий		
Веселий		
Кричати		

Доберіть антоніми до словосполучень.

Свіжий хліб — ... хліб;
свіжі новини — ... новини;
свіжий вітер — ... вітер;
сухі квіти — ... квіти;
сухе літо — ... літо;
сухий одяг — ... одяг;
чисті руки — ... руки;
чисте небо — ... небо;
гострий кут — ... кут;
гострий соус — ... соус;
гостре слово — ... слово

переживеш. І бідність, і багатство не дають спати (*Народні прислів'я*).

□ Багатство ↔ убогість, багатство ↔ нестатки, багатство ↔ злиденність, достатки ↔ злигодні, достатки ↔ нужда, достатки ↔ безгрошів'я, убозтво.

Пор. ще: БАГАТИЙ ↔ БІДНИЙ, БАГАЧ ↔ БІДНЯК, РОЗКІШНИЙ ↔ НУЖДЕННИЙ.

24. БАГАЧ ↔ БІДНЯК

Людина, яка має багатство, багатій, багатир, дука.

Людина, яка не має достатку, розм. бідак, (який просить милостиню) старець, жебрак.

○ Багач ↔ бідняк великий, відомий, значний. Бути, жити, залишатися, зростати, стати багачем ↔ бідняком. Виступати проти, воювати проти, критикувати багачів ↔ захищати, підтримувати бідняків.

○ Казки про бідність і багатство доцільно систематизувати за характером зростання класової свідомості бідняка, що виявляється у його ставленні до багача (*З журналу*); Безліч дуків він стрічав Та панів на всіх дорогах, А ніхто його не звав Пригостити, крім убогих (*П. Грабовський*).

□ Багатій ↔ бідак, багатир ↔ бідняк, багатій ↔ бідний (у знач. ім.), дука // пан ↔ убогий // люмпен // бомж.

Пор. ще: БАГАТИЙ ↔ БІДНИЙ, БАГАТСТВО ↔ БІДНІСТЬ, РОЗКІШНИЙ ↔ НУЖДЕННИЙ.

25. БАДЬОРИЙ ↔ УТОМЛЕНИЙ

Сповнений сили, жвавості, енергії; який виражає бадьорість.

Позбавлений сили, енергії, млявий, який виражає втому, зморений.

○ Бадьорий, а, е ↔ утомлений, а, е вигляд, голос, гомін, дівча, жінка, звук, кінь, пісня, учень, хлопець, хода, чоловік. Бадьорі ↔ втомлені очі, ноги, руки. Бути, здаватися, стати, ходити, чути бадьорим ↔

ДЯКУЮ!
Гарного дня!